

FRANSA'DAKİ TÜRKÇE-FRANSIZCA İKİ DİLLİ ÇOCUKLARDA ÖYKÜ METİNLERİNDE PERSPEKTİF GELİŞİMİ

Mehmet Ali AKINCI

1. GİRİŞ

Bu çalışma Fransa'da yaşayan Türkçe-Fransızca iki dilli çocukların, öykü metinlerinden hareketle perspektiflerinin gelişimini incelemek amacıyla yapılmıştır.

“Perspektif alma, öykü yazarının özel bir olay ya da durumu ifade ederken seçmiş olduğu bakış açıdır. Bu, aynı zamanda yazarın iletişimsel niyeti veya söylem bağlamının da bir işlevidir.” (Jisa,1997:1) Dolayısıyla, perspektif öykü yazarının belirli bir durumda kullandığı bakış açıdır. Öykülerde perspektif, yazarın bir olayı anlatırken seçtiği tarz olarak ifade edilir. Jisa'ya göre, (1997:5), bu seçimler şunları etkiler:

-ana rollerin dağılımı

-geçişlilik derecesi,

-başlıkların seçimi,

-olayın kavramlarına ilişkin bakış açısı,

Fillmore (1977)'u izleyen ‘bir olayın perspektifi’ kavramı bir olayda yer alan kişilerin dil bilgisel ve anlamsal görevlerini açıklar. Ona göre olay –açıklanan olay- bir yüklemle ilişki kurulmuş, kahramanları da içeren karmaşık bir mahiyettedir. Bunu daha da açmak gerekirse, bir öykü yazarı, sahip olduğu dil bilimsel araçlar ve bazı unsurlardan seçimler yapar, örneğin sözcük, özellikle de fiil ve cümle yapısı gibi. Öte yandan unutmamalıyız ki, Fillmore'un (1977:74) da belirttiği gibi “diller ve sözcükler, karmaşık olaylarda özel bir perspektif alma açısından farklılaşırlar. Öykü yazarı öyküdeki farklı karakterlerin bakış açısını benimseyebilir, yani ya ana karakteri ya da ikincil karakterleri. Her iki alternatif perspektifi de göz önüne almak, çocuğun yerel veya küresel çerçevede (örneğin Berman,1993; Clark, 1990; Comrie, 1981; DeLaneey, 1987) oluşturulmuş bir senaryonun konusunu etkileyen, farklı karakterlerin rollerini kullanmasını(eyleyen ya da etkilenen) gerektirir. Bazı çalışmalar (Karniloff-Smith, 1981; Aksu-Koç, 1994; Berman & Slobin, 1994; Slobin, 1985) göstermiştir ki küçük çocuklar ana karakterin bakış açısını kullanmayı tercih ederken, büyük çocuklar ana ve ikincil karakterlerin rollerini birleştirir. Bunu açıklamak için, Jisa (1997:2) tarafından verilen “frapper”(vurmak) olayı örneğinden bahsedeceğiz. Bu olayda, iki rol yani “katılımcı rolleri”(Croft, 1991) ya da “konusal roller”(Levelt, 1989) muhtemeldir: eyleyen ve etkilenen biri. Sözcük düzeyinde “frapper”, sadece etkilenen görevi alan “recevoir (un coup)” (darbe almak) ile karşılaştırılabilir. Bu fiille birlikte farklı bakış açıları da düşünülebilir. Bu olayda yazar şunları benimseyebilir:

1.1 Eyleyenin perspektifi

Eyleyen, yüklemde belirtilen durumu kontrol eden katılımcıların anlamsal görevine işaret eder. (Foley&Van Valin, 1984: 29) Eyleyen, gönüllü ve niyetli olarak olayın merkezindedir ve etkilenen üzerinde etkiye sahiptir. (Levelt, 1989:92) Eyleyenin perspektifi, olay eyleyenin bakış açısına göre tarif edildiğinde ele alınır.

(1) a. Jeanne a frappe Pietre l

/Jeanne/have-PRES-3sg/beat-PP/Pierrel

"Jeanne beat Pierre" (Jeanne Pierre'i vurdu.)

b. C'est Jeanne qui a frappe Pierre

Itthatlbe-PRES-3sg/Jeanne/whol have-PRES-3sg/beat-PP/Pierre/

"It is Jeanne who beat Pierre" (Jeanne'i vuran Pierre idi.)

Jisa'nın da vurguladığı gibi(1997:3) “eyleyenin” anlamsal görevi ile “öznenin” dil bilgisel görevini birbirine karıştırmamak gerekir. Yukarıdaki iki örnekte eyleyen aynı zamanda fiilin öznesidir.(1b) cümlesi (1a)

cümlesinin değiştirilmiş şeklidir. Levelt'e göre (1989: 91) eyleyenin görevi sebep (karakter, olay) olarak en iyi ettirgen yapıda görülmektedir.

1.2 Etkilenenin perspektifi

Foley & Valin(1984:29) ve Levelt(1989:92)'e göre etkilenen, eyleyenin kasıtsız yaptığı hareketten etkilenen karakterdir. Levelt'e göre " etkilenen sadece bir eylemi şekillendirebilir, eyleme konu olan canlı bir varlıktır(eğer varsa). Etkilenen perspektifinden olaya bakarak onun açısından bir eylem tarif edilir. Aşağıda verilen tüm örnekler bu perspektifi göstermektedir:

(2) a. Pierre a reçu un coup de la part de Jeanne

/Pierrel have-PRES- 3sg/receive-pp IART/blow/from/J eanne/

"Pierre received a blow from Jeanne" (Pierre Jeanne'den bir darbe aldı)

b. Pierre etait frappe par Jeanne

/Pierre/be- PAST-3sg/ beat -PP/by/J eannel

"Pierre was beaten by Jeanne" (Pierre Jeanne tarafından vuruldu)

c.' C'est Pierre que Jeanne a frappe

Ithatlbe-PRES-3sg/Pierre/thatlJeanne/have-PRES-3sg /beat-PP/

"It is Pierre that Jeanne beat" (Pierre'i vuran Jeanne idi.)

d. Pierre, Jeanne l'a frappe

/Pierre/Jeannelhirnl have-PRES-3sg/beat-PPI

"Pierre, Jeanne beat him" (Pierre'di, Jeanne onu vurdu.)

e. Pierre etait frappe

IPierrelbe-IMP-3sg/ beat-PP/

"Pierre was beaten" (Pierre vuruldu)

(1a) ile (2a) karşılaştırıldığında kelime seçimleri (recevoir'e(un coup) karşı frapper'darbe almak'a karşı vurmak') ifadelerini içermektedir. Bu seçim öykü yazarını perspektifini /bakış açısını değiştirmeye zorlamaktadır. (2b) edilgen yapı kullanırken (2c) ise edilgen yapının ek kullanılarak yapılmış bir versiyonudur. These elements allow, with (1b), to topicalise an argument (Comrie, 1981; Foley& Van Valin, 1984; Keenan, 1985).

1.3 Etken öznenin perspektifi

Bu perspektif eyleyen perspektifiyle karıştırılmamalıdır. Levelt'e(1989:91) göre etken öznenin tanımlanması eylem kavramını açıklamayı gerektirir. Levelt için, etken özne herhangi bir işi yapandır. Etken özneler, eyleyene benzer olabilir ya da olmayabilir. Eğer etken özne bir olaya neden olmuyorsa, eyleyen değildir. Burada, tema ile başlık kavramlarını birbirinden ayırmak faydalı olacaktır. (cf. Creissels, 1995: 230-232. Agentivity çok sayıda kriteri hesaba katmayı gerektirir, örneğin olayın geçişliliği, eyleyenin eylem üzerindeki kasıtlı kontrol düzeyi gibi.

(3) a Jean voit Marie

/Jean/see-PRES-3sg./Marie/

"Jean sees Marie" (Jean Marrie'yi gördü.)

b Jean ftappe Marie

IJeanlbeat-PRES-3sg./Marie/

"Jean beats Marie" (Jean Marrie'yi vurur.)

c la dame a ouvert la porte

Ithe/lady /ha ve- PRES- 3s gl open- pp Ithel doorl

"the lady opened the door" (Kadın kapıyı açtı.)

(3a) örneğinde Jean kendi eylemini gönüllü olarak kontrol etmeden “deneyim yaşayan” kişidir (Levelt, 1989; Van Valin, 1993). (3b)de ise Jean prototip olarak eylemin eyleyenidir: kendi isteğiyle eylemi kontrol eden kişidir ve etkilenenin yani Marie'nin üzerinde etki uyandırmıştır. (Hopper & Thompson, 1980) Son olarak (3c)de *la dame* (kadın) bu kontrolün altında eylemde yer alan canlı katılımcıdır.

2. PERSPEKTİF ALMA ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Bu alanda yapılan daha önceki çalışmalar (Karmiloff-Smith, 1981; Aksu-Koç, 1994; Slobin, 1985; Jisa & Kem, 1995; Idiata, 1998) göstermiştir ki küçük çocuklar (5-7 yaş arası) tematik konulara ilişkin stratejilere uyacaklardır, yani bu, bir öykünün tüm olaylarını ana karakterin perspektifine göre ifade edecekler demektir. Daha büyük çocuklar ise (8-10 yaş arası) perspektiflerle oynayacaktır, önce bir karakterin perspektifini alacak, sonra bu karakterin durumunu ifade etmeden başka birine geçecektir. Yaşın ilerlemesi ve öyküleme yeteneğinin gelişimi ile çocuklar bir perspektiften diğerine geçerken daha ayrıntılı ve karmaşık ifadeler kullanacaktır.

Aksu-Koç (1994) Öykülerde tek dilli Türk çocukların perspektif alması çalışmasında, etkilenenden eyleyene yaşla birlikte perspektifin değiştiğini göstermiştir. 5 yaşındaki çocuklar ana karakterin perspektifini benimserken, daha gelişmiş konularda ve büyük çocuklarda ana karakter konunun bir başlığı, etkilenenin rolü olarak kabul edilir. Aksu-Koç (1994) ayrıca yaşın ilerlemesiyle ettirgen yapının kullanımının azaldığını ve aynı zamanda edilgen yapı, dönüşlülük biçimleri ve az oranda da işteşlilik yapısının kullanımının arttığını fark etmiştir.

Öykülerde söylem düzenlemesi çalışmasında da Jisa & Kem (1995) Fransız tek dilli küçük çocukların olayların ana karakterin perspektifinden ele alındığını göstermişlerdir. Bu çocuklar farklı karakterlerin yaşadığı olaylar arasında bir ilişki kurarak öykülere ikincil karakterleri dâhil etmede zorluk yaşamaktadır. Ayrıca özne konumundaki ana karakteri etkilenen konumundaymış gibi kodlayarak da zorluk yaşamaktadırlar. 7 yaşındaki çocuklar, ana ya da ikincil karakterlerin perspektifini takip ederek öykü yazarlar. Etkilenenin durumunu öykünün eyleyenine (ana karakter) bağlamak için edilgen yapıyı kullanmaya başlarlar. 10 yaşındaki çocuklar edilgen yapıyı daha fazla kullanırlar. Bundan dolayı Jisa & Kem (1995) çocukların ilerleyen yaşla birlikte, ana karakteri etkilenen olarak gizlemek için daha fazla dil bilimsel strateji kullandıkları sonucuna varmıştır.

Bu durumda çok ihtiyatlı davranmalıyız, çünkü başka bir çalışmada sonuçlar çok farklı çıkabilir. Örneğin öykü anlatmada yalnızca resimlerin kullanılmadığı ancak videolar ve resimlerin belli bir bağlamın dışında soru ve cevaplar eşliğinde kullanıldığı bazı çalışmalar (Bowerman 1983; Marchman, Bates, Burkardt, & Good, 1991; Idiata, (1998) göstermiştir ki perspektif alma, çocuklara sorduğumuz sorularla ve verdiğimiz farklı bağlamlarla değişebilir. Bu açıdan, Jisa & Kem (1995: 187) 5 yaşındaki çocuklar yönelik öykülerde edilgen yapının olmamasının nedenini açıklamıştır: çünkü bu yaştaki çocuklar günlük yaşamlarında çok sayıda kişinin yer aldığı, üst düzey bir konuşma metni oluşturacak karmaşık bir yapıyı kullanmaktan acizdirler.

3. SORULAR VE HİPOTEZLER

Bu çalışma iki dilli çocuklar tarafından yazılan öykü metinlerinde alınan perspektifleri karşılaştırarak aşağıdaki sorulara cevap aramaktadır:

1. Türkçe-Fransızca iki dilli çocuklarda her iki dilde de hangi perspektifler seçilmiştir?
2. Perspektifleri ifade etmek için her iki dilde hangi dil bilimsel şekiller kullanılmıştır?
3. Türkçe ve Fransızca tek dilli çocuklarla karşılaştırıldığında hangi stratejiler seçilmiştir?

3.1 Hipotezler

1. Küçük çocuklar ana karakterin perspektifini (ya da ona eşdeğer biri) kullanacaktır. Buna “konusal özne stratejisi” (Karmiloff-Smith, 1985) denir. Daha büyük çocuklar ise bunu ifade etmek için karmaşık dil bilimsel yapılar kullanarak ana ve ikincil karakterlerin perspektifini birleştirecektir.
2. Daha önceki çalışmamız (Akıncı, 1999) 5/6 yaşındaki çocuklarda Fransızca'nın baskın, Türkçe'nin ise zayıf olan dil olduğunu göstermiştir. Böylece her iki dilde de yaşa göre perspektifler değişecektir ve iki dilli çocuklar Türkçeye göre Fransızcadaki perspektif ifadelerinde daha başarılı olacaklardır.
3. Yine daha önceki çalışmamızda, (Akıncı, 1999) çoğu durumda iki dilli ve tek dilli çocukların arasındaki farklılıklar çok da önemli değildir. Perspektif alma açısından, her iki popülasyon için farklılık beklememekteyiz.

4. KONU VE METODOLOJİ

4.1 Konular

4.1.1 Türkçe-Fransızca iki dilliler

Örneğimiz Fransa'da doğmuş olan 94 tane Türk göçmen çocuktan oluşmaktadır. Yaşları 5- 9-11 arasındadır. En küçükleri anaokuluna başladığında, en büyük çocuk ilkokulun son sınıfında okumaktadır. Tablo 1 iki dilli çocukları ve yaşlarını göstermektedir.

Tablo 1: Türkçe-Fransızca iki dilli çocukların yaş, sayı, ortalama yaşları

Yaş grubu	5 yaş	6 yaş	7 yaş	8 yaş	9 yaş	10 yaş
Kişi sayısı	N=14	N=14/15 ³	N=16	N=17	N=17	N=15
Ortalama Yaş	5;4	6;4	7;6	8;4	9;6	10;6
Aralık	5;00-5;11	6;00-6;11	7;00-7;11	8;00-8;10	9;00-9;11	10;00-10;11

7 yaşına kadar çocuklar Türkçeyi sadece aileden öğrenmektedir. 7 yaşından sonra bu çocukların bazıları ortaokulun sonuna kadar LCO(Dil ve kültür mirası) derslerine katılmaktadır. Çocukların sadece %38'i bu derslere katılmaktadır. Ayrıca çocukların din öğretimi derslerinde(%58) veya Türkçe konuşulan derneklerdeki grup etkinliklerinde(%35) Türkçe pratik yapmaları mümkün olmaktadır. Baskın dilleri olan Fransızca temelde anaokulunda edinilmektedir, ana sınıfına başlama yaşı da 2;6 -3'tür. Bizim araştırmamızda anne-babaların %77'si evde Türkçenin konuşma dili olduğunu belirtmiştir. Çocukların ise %68'i diğer insanlarla Fransızca konuştuklarını ifade etmiştir.

Çocukların babalarının %90.5'i fabrikada çalışmakta veya vasıfsız işçidir. Kalan % 9.5'lik kısım ise serbest meslek yapmaktadır. Hepsinin annesi ise ev hanımıdır. Babaların %65'i Türkiye'de ilkokuldan sonra okumamışlardır, sadece % 27'si ortaokulu bitirmiştir. Babaların %8'i ise hiç okumamıştır. Annelerin % 62'si Türkiye'de ilkokulu bitirmiş, % 12'si ortaokul mezunu ve % 26'sı da hiç okumamıştır.

4.1.2 Türkçe tek dilliler

Tek dilli çocuklar Tablo 2'de de görüldüğü üzere, düşük bir seviye göstermektedirler. Bu, Türkçe tek dilli çocuklar grubunu Türkiye'de Aarssen (1996)'den aldık.

Tablo 2: Türkçe tek dilli çocukların yaş, sayı, ortalama yaşları

Yaş grubu	5 yaş	7 yaş	9 yaş
Kişi Sayısı	20	20	20
Ortalama yaş	5;6	6;9	8;11
Aralık	5;1-5;11	6;7-7;8	8;7-9;7

1992 yılında Aarssen bu kesitsel veriyi Türkiye'de 3 farklı yaş grubundan (5-, 7- ve 9- yaş) toplamıştır. Çalışmasını Türkçe-Almanca iki dilli çocuklarla karşılaştırmak için, veriyi karşılaştırılabilir bir sosyo-ekonomik arka planı olan tek dilli bir gruptan toplamıştır. Türkiye'de taşrada yaşayan tek dillilerden topladığı bilgileri, ebeveynlerinin yaşadığı yerleri göz önüne alarak iki dillilerle karşılaştırmıştır. İçel'in Tarsus ilçesinden iki okulla birlikte çalışılmıştır.

4.1.3 Fransızca tek dilliler

Tablo 3 Fransızca tek dilli çocukları ve yaşlarını göstermektedir. Bu grubu da Kern'den aldık.(1997)

Tablo 3: Fransızca tek dilli çocukların yaş, sayı, ortalama yaşları

Yaş grubu	5 yaş	7 yaş	10 yaş
Kişi Sayısı	20	20	20
Ortalama yaş	05;05	07;05	10;08
Aralık	05;01-05;11	07;01-07;10	10;02-11;08

Fransızca tek dilli çocuklar arasında 5 yaşındakiler ana okuluna, 7-10 yaşındakiler ise ilkokula devam etmektedirler. Bunlar Lyon şehrinde yaşamaktadır ve belli bir sosyo-ekonomik duruma göre gruplandırılmamışlardır. Cinsiyet veya okul başarısı da dikkate alınmamıştır. Hepsinin babası çalışmaktadır ve orta düzey gelire sahiptirler. Çoğunluğu fakülte mezunu bazıların da bir üniversite geçmişi vardır.

4.2 Metodoloji

4.2.1 Kullanılan Materyal ve Süreç

Öykü metinleri, hem Türkçe hem de Fransızcadan yazısız, sadece resim içeren kitaplardan seçilmiştir. *Kurbağa, neredesin sen?* (Mercer Mayer, 1969). 24 tane resim içeren bu kitap, bir kahraman(küçük çocuk ve köpeği), bir problem (çocuğun elinden kaçan evcil kurbağası), problemin ardından gelişen olaylar(çocuk köpeğiyle birlikte kaçan kurbağanın peşine düşer) ve mutlu sondan (çocuk kurbağasını bulur, ya da yerine başka bir kurbağa alır) oluşan tipik bir çocuk öyküsüdür.

Kayıtlar, 1993-1994 eğitim-öğretim yılında yapılmıştır. Aynı süreç, her iki dildeki tüm yaş gruplarında takip edilmiştir. Her çocukla birebir görüşülmüş, Berman & Slobin (1994: 22)'in talimatlarının aynısı verilmiştir. Türkçe-Fransızca iki dilli çocuklara eğitim verilmiş, her biri ayrı ayrı kayıt altına alınmıştır. Çocukları etkilememek ve aynı öyküyü tekrar anlatmaları için iki farklı araştırmacı, her iki dil için de kayıt almıştır: Türkçe-Fransızca iki dilli bir araştırmacı ve ana dili Türkçe olan bir araştırmacı. Görüşmeler farklı günlerde gerçekleştirilmiştir. Tüm iki dilli çocuklar önce Türkçede sonra Fransızcada kaydedilmiş, ancak önce Türkçeyi kaydederken özel bir işlem yapılmamıştır. İki görüşme arası süre bir ay olduğu için çoğu çocuğun, Türkçe ve Fransızca kayıtlarda herhangi bir etkilenme durumu yaşamadığını düşünmekteyiz.

Metinleri kopyalamak için sıradan bir format kullanılmıştır. Temel analiz *cümle* düzeyinde yapılmış ve bu çalışma için, birleştirilmiş yüklem içeren herhangi bir birim olarak tanımlanmıştır. 'Birleştirilmiş' kelimesiyle tek bir durumu(etkinlik, olay) ifade eden, çekimli ya da çekimsiz fiilleri olduğu kadar yüklem oluşturan sıfatları da kastetmekteyiz. Genellikle cümleler, tek bir fiil ögesinden oluşur, yine de yardımcı fiil ya da aspectual fiilleri tamamlayıcı görev yapan fiilimsiler ve edatlar matrix verb ile tek bir cümle gibi görünürler. (Berman & Slobin, 1986: 7).

4.2.2 Resimlerin Seçimi

Yukarıdaki sorulara cevap bulmak ve hipotezlerimizin geçerliliğini doğrulamak için, *Kurbağa Öyküsünden* iki resim(üç olayla birlikte) seçilmiştir. Resim 8'den iki olay, (Olay I: Baykuş uçunca çocuk ağaçtan düşer, Olay II: Köpek, arılar tarafından kovalanıyordu) ve Resim 11'den bir olay(Geyik küçük çocuğu seviyordu ve köpeği düştü.) Öğrencinin eyleyen ile etkilenen arasında mevcut olan farklı ilişkileri kodlaması ilginç çekmekle birlikte, burada seçim şu gerçeklere dayanmaktadır:

- İki resim canlı karakterleri birleştirmektedir. Öykünün ana karakteri, bir bütün olarak ele alınmıştır(çocuk ve/veya köpek), muhtemelen etkilenen konumundadır veya ikincil karakterlerin eylemlerine konu edilmiştir. (arılar, geyik)
- Bu resimler ayrıca daha önce yapılan çalışmalardan seçilmiştir. (Berman & Slobin,

1994; Aksu-Koç, 1994; Jisa & Kern, 1995; Aarssen, 1996; Idiata, 1998) Bizim bulgularımızı bu çalışmalarla özellikle de İstanbuldaki Türkçe tek dilli çocuklar (Aksu-Koç, 1994), ve Fransızca tek dilli çocuklar ile karşılaştırmak ilginç olacaktır.(Jisa & Kern, 1995)

- Önceki çalışmalar bu iki resmin perspektifi öğretmek için mevcut dil bilimsel yapıların düzeyinde oldukça fazla veri sağladığını göstermiştir. (ettirgen yapı, edilgen yapı kullanımı gibi)

8. resimdeki köpeğin arılar tarafından kovalandığı ikinci olayda köpek, çocukla karşılaştırıldığında ikincil karakter olduğunu fark etmek faydalı olacaktır. Burada, küçük çocuklar “tematik konu stratejisinden dolayı bu olaydan bahsetmeyecektir, yalnızca ilk olayı dile getirecektir. Eğer bunu yaparlarsa muhtemelen perspektifin en kolay yolunu seçeceklerdir, yani köpeğin ana rolde olduğu yeri. 11. resimdeki olay, metinlerde sıklıkla karşımıza çıkmaktadır çünkü öykünün devamı açısından önemlidir: çocuğun düşmesi, kurbağaların saklı dünyasını keşfetmesini sağlayacaktır.

4.2.3 Kodlama

Bu çalışmada Jisa & Kern (1995)’in Foley ve Van Valin(1984)’in perspektif sınıflandırmasına dayalı olan kodlama sistemini benimsedik ve öyküye uyarladık. Bizim sınıflandırmamız Türkçe ve/veya Fransızcadaki öykülerden, konulardan aşağıdaki gibi hazırlanmıştır:

1. Olaydan hiç bahsetmeme

- (3) T10;09n 7 014 sonra bi ağaca biniyo
/then/one/tree-DIRIclimb-PROG-3sg1
"then he climbs in a tree"
015 ve de bakıyo
land/alsollook-PROG-3sg/
"and also he is looking around"
016 orda mı
/there-LOC INT-3sg1
"if it [the frog] is there"

HİÇ BAHSETMEME

- 9b 017 euh: euh: bağıyor .
leuh/euh/cry-PROG-3sg1
"euh euh he is crying"

8. resimdeki iki olaydan da bahsedilmemiştir.

- (4) F08;05h 8 016 les abeilles volent derriere le chien

IART-PLU/bee-PLU/fly-PRES-3p1JbehindIART/dogl

"the bees are flying behind the dog" (arılar köpeğin arkasından uçuyordu.)

8.resimde sadece ikinci olaydan bahsedilmiştir.

2. Ana karakter: Etken özne/aktör

- (5) T06;07b 8 022 oğlan da düştü
/boy/DE/fan down-DP-3sg i
"and the boy fen down"

3.İkincil Karakter: Etken özne/aktör

İkincil karakter aynı zamanda eylemi gerçekleştiren(aktör) de olabilir. Aşağıdaki örnek bu durumu göstermektedir. Bunu sadece Fransızca metinlerde 8. Resimdeki iki olayda gördük.

(6) F07;00a 8 020 et puis les abeilles sont parties

/and/then/ART-PLU/bee-PLU/be-PRES-3plgo-PPI

"and then the bees are gone" (ve sonra arılar kaçtı.)

4. Hem ana hem de ikincil karakterler etken özne/aktör

(7) FIO;11d 8 030 euh y a un hibou

leuh/there/have-PRES-3sg/ART/owl

"euh there is an owl" (Aaa bir baykuş)

031 qui sart de son trou

Iwho/come out-PRES-3sg/ofIPOSS.3sg/holcl

"who is coming out of his hole" (Delikten kim çıkıyor)

032 et le p'tit garçon tombe

landlAR T/little/boy/fa11-PRES-3sg1

"and the little boy is falling" (Küçük çocuk düşüyor)

5. İkincil karakter eyleyen (ana karakter etkilenen) ve ana karakter etken özne/aktör(ya da eynelenen/+konu)

5a. İkincil karakter eyleyen (ana karakter etkilenen) ve ana karakter etken özne: iki başarılı cümlede sebep-sonuç ilişkisi.

(8) T08;03m 8 029 ondan sona (köpek) anlar köpeği takip ediyor

/then-ABUafter/dog/bees-PLU/dog-ACC/follow-
PROG-3sg/

"after that [the dog] the bees are following the dog"

030 hem de euh: köpek koşuyor

/eitherIDE/euh:/dog/run-PROG-3sg/

"and either euh: the dog is running"

5b. Ana karakter etken özne ve ikincil karakter eyleyen: iki başarılı cümlede sonuç-neden ilişkisi

(9) FIO;08g 8 041 et il tombe

/and/he/fall-PRES-3sg/

"and he falls down" (Ve düşer.)

042 [yades abeilles qui:] ya le hibou

/there/have-PRES-3sg/ART-PLU/bee-PLU/ there/have-
PRES-3sg/ART/owl/

"[there are some bees who] there is the owl" [Birkaç arı var] Bir baykuş var.

043 qui a pousse

/who/have-PRES-3sg/push-PP/

"who pushed" (Kim çekti?)

5c. Ana karakter etken özne ve ikinci karakter eyleyen: 'çünkü' ile bağlanmış iki başarılı cümlede sonuç-neden ilişkisi(*parce que Fransızca, çünkü, Türkçe*)

(10) T09;07g 8 032 köpek de koşuyo

/doglDE/run-PROG-3sg/

"and the dog is running"

033 çünkü arkasında anlar geliyo .

/because/baek-POSS-ABL/bees-PLU/eome-PROG-3sg/

"because the bees are eoming after him"

5d. İkincil karakter eyleyen ve ana karakter etkilenen(ettirgen bir fiil içeren cümle yapısında)

(11) TIO;08j 11 041 0= geyik oğlanı düşürdü

/bo=/deer/boy-ACC/fall-CAU-DP-3sg/

"the bo= the deer makes the boy fall down"

(12) F09;091 II 066 le eerffait tomber le petit garçon et le ehien

/ART/deer/make-PRES-3sg/fall-INF/ ART/littleboy/

and/ART/dog/

"the deer makes the little boyand the dog fall down"

5e. İkincil karakter eyleyen ve ana karakter etkilenen+ konu: ana karakter edilgen yapıdaki ikincil karakterin eyleminden etkilenen konumunda.

(13) FIO;03e 8 026 le ehien il est poursuivi par les abeilles

/ART/dog/itlbe-PRES-3sg/follow-PPlby/ART-PLU/

bee-PLU/

"the dog it İs followed by the bees"(Arılar tarafından takip edilen köpekti.)

5. ANALİZ VE SONUÇLAR

5.1 Türkçede perspektif alma

5.1.1 Türkçe-Fransızca iki dilli çocukların Türkçede perspektif alma durumu

Tablo 4, Türkçe-Fransızca iki dilli çocukların Türkçede üç olayda seçilen farklı perspektiflerin dağılımını göstermektedir.

Tablo 4: Türkçe-Fransızca iki dilli çocukların Türkçede her yaş grubunda 3 olay için farklı perspektiflerin dağılımı

Yaş grubu	5 yaş	6 yaş	7 yaş	8 yaş	9 yaş	10 yaş
Örnekleme sayısı*3 olay	n=42	n=42	n=48	n=51	n=51	n=45
1.Hiç bahsetmeme	5		6		2	6.5
2.Ana karakter etken özne	52.5	67	44.5	57	35	31
3.İkincil karakter etken özne						

4.Hem ana hem de ikincil karakter etken özne	7	9.5	16.5	21.5	17.5	9
5.İkincil karakter eyleyen, ana karakter etken(ya da etkilenen)	35.5	23.5	33	21.5	45.5	53.6
5a.İkincil karakter eyleyen/ Ana karakter etken özne(ve/ya da etkilenen)	12	2.5	8.5	4	2	4.5
5b.Ana karakter etken özne, ikincil karakter eyleyen(2 cümlede)	4.5	4.5	2		8	6.5
5c.Ana karakter etken özne/ikincil karakter çünkü 'because' kelimesiyle eyleyen			6		4	2.5
5d. İkincil karakter eyleyen/ana karakter etkilenen(ettirgenlik yüzdesi)	19 (16.5)	16.5 (12)	16.5 (8.5)	17.5 (6)	31.5 (13.5)	40 (11)

Görüldüğü gibi farklı stratejiler yaş gruplarına göre dağılmıştır ancak iki dilli çocukların Türkçe metinlerde 3. Strateji kullanımında bir eksiklik gözlemlenmektedir.(İkincil karakter etken özne) 5 ile 8 yaş arası çocukların çoğu, 3 tane olayı ikincil karakterlerin rolünü göz ardı ederek 2. Stratejiyi(ana karakter etken özne) kullanarak tarif etmiştir.(baykuş, arılar ya da ayrıca geyik).

Aynı zamanda 4. Strateji (Hem ana hem de ikincil karakter etken özne) 5-8 yaş arasında artış göstermekte, daha sonra 9-10 yaş arasında ise azalmaktadır.

Bu perspektifin kullanımı bu yaş gruplarının(5-8 yaş) ana karakterin(tematik eyleyeni) eylemi ile ikincil karakterlerden(tematik olmayan eyleyen) birinin eylemi arasında bağlantı kurmadığının kanıtıdır. Onlar olayı sadece ayrı biçimde ve çoğunlukla da sıralı olarak tarif etmektedirler.

Daha büyük yaş grupları bu bağlantıyı kurarken 5. Stratejiyi kullanmaktadırlar.(İkincil karakter eyleyen, ana karakter etken(ya da etkilenen)) Böylece bu yaş grubu tematik olmayan eyleyeni etken özne pozisyonunda, tematik eyleyeni ise etkilenen konumunda ifade etmiştir.

8. resimdeki ikinci olay için(arılar köpeği kovalıyor)ettirgen yapının kullanımının az olduğunu göstermektedir, ancak 11. Resimde bu yapı tercih edilmektedir -geyik çocuğu sever, köpek suya düşer- 14. Örnek bunu göstermektedir:

(14) T09;OSh II 042 euh: hayvan küçük çocuğu düşürüyor

leuh/animaVlittle/child-ACC/fall-CAU-PROG-3sg/

"euh the animal makes the little child fall down"

Bu ettirgen yapının edilgen yapıya tercih edildiğini düşünüyoruz çünkü edilgenlik yapı olarak ettirgenlikten daha karmaşıktır.

5.1.2 Türkçe tek dilli çocuklarda Türkçe kullanırken perspektif alma

Tablo 5 Türkçe tek dilli çocukların benimsediği farklı perspektifleri göstermektedir.

Yaş grubu	5 yaş	7 yaş	9 yaş
Örnekleme sayısı*3 olay	n=60	n=60	n=60
1.Hiç bahsetmeme	13.5	5	1.5

2.Ana karakter etken özne	35	38.5	26.5
3.İkincil karakter etken özne		3.5	1.5
4.Hem ana hem de ikincil karakter etken özne	16.5	6.5	16.5
5.İkincil karakter eyleyen, ana karakter etken(ya da etkilenen)	35	46.5	53.5
5a.İkincil karakter eyleyen/ Ana karakter etken özne(ve/ya da etkilenen)	6.5	6.5	13.5
5b.Ana karakter etken özne, ikincil karakter eyleyen(2 cümlede)	1.5	3.5	3.5
5d. İkincil karakter eyleyen/ana karakter etkilenen(ettirgenlik yapısının yüzdesi)	26.5 (10)	36.5 (20)	36.5 (8.5)

İki dilli çocukların sonuçları ile tek dilli çocukların sonuçları karşılaştırıldığında perspektif geliştirmede bazı farklılıkların ortaya çıktığı görülmektedir.

Çoğu küçük yaş grubu çocukların 3 olaydan bahsetmemiş olmasına rağmen 2. Stratejinin yüzdesi(ana karakter etken özne) ile 5. Stratejinin yüzdesi(ikincil karakter eyleyen, ana karakter etken özne ya da etkilenen) benzerdir. İki dilli çocuklarda ise ilki (%52.5) ikincisine (%35.5) baskın gelmektedir. 5. Stratejiyi de düşünerek her iki popülasyon da aynı sonuçlara sahiptir. 5 yaş grubunda iki dilli ve tek dilli çocukların farklı strateji kullanımları üzerine yapılan t-testi anlamlı sonuçlar vermemiştir.

7 yaş grubu ele alınırsa, durum benzerdir. İki dilliler 2. Stratejiyi, tek dilliler de 5. stratejiyi tercih ediyorsa her iki gruba yapılan chi-2 testi anlamlı değildir: $X^2 = 5.43$, $df=4$, NS. 9 yaş grubu için de durum aynıdır. ($X^2 = 2.41$, $df= 4$, NS). Ancak 5. Stratejiye dikkatli bakarsak, tek dillilerde 5c'nin(Ana karakter etken özne ve ikincil karakter Türkçedeki çünkü 'because' kelimesiyle neden-sonuç ilişkisi içinde iki cümlede eyleyen) 5d'ye(ettirgen bir fiil içeren cümleyle birlikte ikincil karakter eyleyen ve ana karakter etkilenen) tercih edildiği görülmektedir. İki dilli 7 ve 9 yaşındaki çocuklar ana karakteri etken özne olarak ifade ederken bağlaçla veya bağlaç kullanmadan başarılı cümle oluşturmada üstünlük göstermektedir. Tek dilli çocuklar ise ikincil karakterin eyleyen olduğu bir cümlede ana karakteri etkilenen olarak belirleme stratejisini kullanmaktadır.

Bir sonraki bölümde Fransızca metinleri analiz edeceğiz ve sonuçların Türkçeye benzer olup olmadığını göreceğiz.

5.2 Fransızcada perspektif alma

5.2.1 Türkçe-Fransızca iki dilli çocukların Fransızcada perspektif almaları

Fransızcada üç olayı gizlemek için iki dilli çocuklar mevcut bütün perspektifleri seçmiştir. Tablo 6 bu stratejilerin kullanım sıklığını göstermektedir.

Tablo, Türkçe ve Fransızca öykülerde ilk stratejiyi(hiç bahsetmeme) kullananların sayısını göstermektedir. Çoğu durumda deneklerin kaçındığı şey 8. olayın resmidir, aynı zamanda hepsi geyiğin olduğu bölümden bahsetmişlerdir. 5 yaş grubuna ek olarak, 10 yaş grubundan 6 denek de bu bölümlerden kaçınmıştır.

İlk üç yaş grubu için (5,6 ve 7) baskın strateji ana karakterin perspektifini etken özne olarak almaktır. (2. Strateji) 8-10 yaş grubu deneklerin çoğu eyleyen olarak ikincil karakterin perspektifini tercih etmişlerdir.

Tablo 6: Türkçe-Fransızca iki dilli öğrencilerin Fransızcada her yaş grubun için 3 olayda farklı perspektif almalarının dağılımı

Yaş grubu	5 yaş	6 yaş	7 yaş	8 yaş	9 yaş	10 yaş
Örneklem sayısı*3 olay	n=42	n=45	n=48	n=51	n=51	n=45
1.Hiç bahsetmeme	7	2	6	2	2	6.5
2.Ana karakter etken özne	48	55.5	50	29.5	13.5	31
3.İkincil karakter etken özne		4.5	2	4	2	4.5
4.Hem ana hem de ikincil karakter etken özne	14	13.5	12.5	19.5	23.5	6.5
5.İkincil karakter eyleyen, ana karakter etken(ya da etkilenen)	31	24.5	35.5	45	59	51.5
5a.İkincil karakter eyleyen/ Ana karakter etken özne(ve/ya da etkilenen)	2.5	2.25	4	7.75	4	6.5
5b.Ana karakter etken özne, ikincil karakter eyleyen(2 cümlede)	9.5	2.25	8.5	7.75	6	4.5
5c.Ana karakter etken özne/ikincil karakter çünkü 'because' kelimesiyle eyleyen	2.5	2.25	4	4	6	2.25
5d. İkincil karakter eyleyen/ana karakter etkilenen(ettirgenlik yüzdesi)	16.5 (14)	17.75 (4.5)	19 (6.5)	25.5 (8)	43 (19.5)	36 (22)
5e. İkincil karakter eyleyen/Ana karakter etkilenen+ konu						2.25

İkinci strateji(ana karakter etken özne) yaşla birlikte azalmasına rağmen(5 yaş grubunda %48'den, 9 yaş grubunda %13.5'a düşmüştür) 10 yaş grubunda tekrar artış göstermiştir. Bu sonuçlar, gelişim seyrine ters olmasına rağmen, bu yaş grubunun bu stratejiyi 11. resmi açıklamak için kullanmalarıyla açıklanabilir. Aşağıdaki örnekler, 10 yaşındaki çocukların seçtiği iki temel perspektifi göstermektedir.

(15) FIO;05b II 039 apres le garçon il tombe dans l'eau (Strategy 2)

/after/ART/boy/he/fall-PRES-3sg/in!ART/water/

"then the boy he falls into the water" (Sonra çocuk suya düşer)

(16) FIO;110 11 038 l'animalfait tomber l'enfant et le chien (Strategy 5)

/ART/animallmake-PRES-3sg/fall-INF!ART/child/

and/ART/dog/

"the animal makes the child and the dog fall down" (Hayvan çocuğu sever ve köpek yere düşer.)

2.Strateji (sadece ikincil karakter etken özne olarak ifade edilir.) yalnızca Fransızcada yer almaktadır. Her durumda bu stratejinin ikincil karakterin baykuş olduğu 8. resmin ilk bölümünü ilgilendirdiğini gördük, örneğin;

(17) F08;02c 8 023 y a une chouette

/there/have-PRES-3sg/ART/owl/

"there is an owl" (Baykuş var)

024 qui sort

/who/go out-PRES-3sgl

"who is going out" (Kim dışarı çıkıyor?)

Bu perspektif iki dilli denekler tutarlı bir öykü oluşturmadığı için çok sık kullanılmamıştır. Çünkü denekler bütün resimdeki olaylardan bahsederken ana karakterle olayları birleştirmemişlerdir.

Tablo 6'da, 4.stratejiye ilişkin (Hem ana hem de ikincil karakterler etken öznedir), 8-9 yaşındakilerde bir üstünlük görülmesine rağmen yaş gruplarına göre bir tutarlılık bulunmaktadır. Aşağıdaki örnekte 9 yaşındaki iki dilli bir deneğin metni gösterilmektedir:

(18) F09;llp 8 024 le garçon est tombe

/ARTlboylbe-PRES-3sg./fall-PPI

"the boy fell" (Çocuk düştü)

025 y a un: hibou

/there/have-PRES-3sg/ ART/owl

"there is an owl" (Bir baykuş var)

026 qui est sorti dans un trou la

/wholbe-PRES-3sglgo out-PP/ART/hole/there/

"who went out of the hole there" (Oradaki delikten kim dışarı çıktı?)

Burada, özne resimde o anda gösterilen iki karakterin iki eyleminin sonucunu, olayları birbirine bağlamadan tarif etmektedir. Slobin (1993: 345) ve Berman & Slobin (1994:

517-528)'in tanımlamalarına göre bu durumda görüntü olmaktan bahsedebiliriz.

Daha önceki perspektiflere göre, 5. Stratejinin kullanımı(ikincil karakter eyleyen, ana karakter etkilenen, ve ana karakter etken özne(ya da etkilenen+konu) yaşabağlı olarak artmaktadır. Bu strateji küçük çocukların(5 yaştan 7 yaşa kadarki grup) hepsi tarafından kullanılmamasına rağmen, büyük çocuklar bu perspektifi kullanarak olayları kodlamayı tercih etmektedirler. Bu perspektifin ayrıntılarına bakarsak, ilk üç stratejide (5a, 5b ve 5c) sonuçların benzer olduğunu göstermektedir. Aşağıdaki örnekler, iki dilli çocukların Fransızca metinlerinde gözlemlenen farklı stratejilerini göstermektedir.

(19) F09;03k 8 023 alors les abeilles poursuivirent le petit chien

Iso/ART -PLU/bee-PLU/follow- PH -3pV ARTJlittle/

dogl

"so the bees followed the little dog" (Böylece arılar küçük köpeği takip etti.)

024 le chien court

IART/doglrn-PH-3sgl

"the dog ran" (Köpek koştu)

025 courut

/run-PH-3sg/

"(it) ran" (Koştu.)

(20) F09;11q 11 041 et puis il (=le garçon) tombe dans l'eau

land/thenhe/fall-PRES-3sg/inlART/waterl

"and then he falls into the water" (Sonra da suya düşer)

042 [le] ille fait courir [le: le:] le cheval

IART/itlhim/make-PRES-3sg/run-INF/ART/ARTI

ARTihorsel

"[the] it makes him run [the the] the horse"

043 et puis illes fait tomber [dans l' eau] dans une riviere

land/thenitlthemlmake-PRES-3sg/fall-INF/inlARTI

waterlinlAR TIriverı

"and then it makes them fall [into the water] into the river" (Ve sonra onları nehre düşürür.)

(21) F10;00h 8 031 apres le garçon il est tombe

lafter/ART/boylhe/be-PRES-3sg/fall-PP/

"then the boy he has fallen" (Sonra da çocuk, o düştü.)

032 parce que l'hibou ill'a fait tomber

/because/ART/owl/it/himlhave-PRES-3sg/fall-INFI

"because the owl it made him fall" (Çünkü baykuş, onu o düşürdü)

Bu üç örnekte ana karakter daima etkilenen konumundadır. Hem olay hem de nedenlerinden bahsedilmiştir. Çift perspektif (örnek 20: ana karakter etken özne ve ikincil karakter/ ana karakter etkilenen) gereksiz olabilir, ancak belli bir yere kadar ettirgen yapıyla sonuç çıkarılabilir. Bu nedenle öznelerin bu ilişkiden tek bir cümlede bahsetmesi mümkündür. Çoğunluk da böyle yapmıştır.(5d stratejisi). 11. Resmi kodlamak için ettirgen yapıyı kullanarak bu stratejiyi seçmişlerdir. Aksi takdirde ise aşağıdaki örnekte olduğu gibi geçiş fiili *jeter* 'düşürmek'i kullanmışlardır:

(22) F09;04f 11 049 apres la renne elle a jete par terre le chien et l'garçon

lafter/ART/reindeerlshe/have-PRES-3sg/throwPP/on/

ground/ART/dogland/ART/boyl

"then the reindeer it threw on the ground the dog and the boy" (Ren geyiği, çocuğu ve köpeği yere düşürdü.)

5.2.2 Fransızca ana dilli deneklerin Fransızca'da perspektif almaları

Tablo 7 tek dilli çocukların benimsediği farklı perspektiflerin kullanım yüzdelelerini göstermektedir.

Tablo 7 Fransızca tekdilli deneklerin Fransızcada her yaş grubunda üç olaydaki farklı perspektiflerinin dağılımı

Yaş grubu	5 yaş	7 yaş	9 yaş
Özne sayısı*3 olay	n=60	n=60	n=60
1.Hiç bahsetmeme	5		6.5
2.Ana karakter etken özne	37	21.5	18.5
3.İkincil karakter etken özne	6.5	1.5	11.5
4.Hem ana hem de ikincil karakter etken özne	6.5	13.5	10
5.İkincil karakter eyleyen/ ana karakter etken(ya da etkilenen)	45	63.5	53.5
5a.İkincil karakter eyleyen/ Ana karakter etken özne(ve/ya da etkilenen)	1.5	13.5	10
5b.Ana karakter etken özne, ikincil karakter eyleyen(2 cümlede)	5	3.5	3.5
5d. İkincil karakter eyleyen/ana karakter etkilenen(ettirgenlik yapısının yüzdesi)	30 (20)	30 (23.5)	18.5 (10)
5e İkincil karakter eyleyen/Ana karakter etkilenen+konu		6.5	15

Tabloda da açıkça görüldüğü üzere, Fransızca tek dilli çocukların çoğu 5. Stratejiyi seçmiştir. Ana karakterin etken özne olduğu stratejinin kullanımı yaşla birlikte azalmakta, 5 yaşında %37 iken, 10 yaşında %18.5 olmaktadır. Bu yüzde, iki dilli çocuklarda daha yüksek çıkmaktadır. Bu, iki dillilerin sıklıkla ikincil karakterden çok ana karakterin etken özne olduğu perspektifi seçtikleri anlamına gelmektedir. 7 yaş grubunda 4. Strateji tercih edilmesine rağmen 5 ve 10 yaş gruplarında, 3.(İkincil karakter etken özne) ve 4. (Hem ana hem de ikincil karakter etken özne) stratejilerin kullanımında yüzdelerin eşit olduğu görülmektedir. Tek dilli ve iki dilliler arasındaki fark 5. Stratejide görülmektedir. Bu strateji tek dilli çocuklarda baskınken, iki dillilerde özel olarak 8-10 yaş grubunda baskındır. 5. Stratejinin ayrıntılarını da düşünerek, 5c ve 5d'de sonuçlar farklılaşmaktadır: tek dilliler iki dillilere göre bu perspektiflerle olayları, 'parce que' (çünkü) ile bağlı cümleler kullanarak daha sık kodlamaktadır. Yine de sonuçlar çok anlamlı değildir. ($X^2 = 6.41$, $df=4$, NS).

7 yaşındakilerin sonucuna göre, iki dilli denekler 5b stratejisini (Ana karakter etken özne, ikincil karakter eyleyen(hiçbir bağlaç kullanılmadan iki başarılı cümlede)), Fransızca tek dilliler ise 5a ve 5c stratejisini tercih etmektedir. Tek dilliler ise 5e (İkincil karakter eyleyen/Ana karakter etkilenen+konu) stratejisini kullanmaya başlamaktadır. Aşağıdaki örnekler bu kullanımı göstermektedir:

(23) FM07;01b 8 042 le chien etait attaque par les abeilles

/ART/dogIbe-IMP-3sg/attack-PP/by/ART-PLU/bee-PLU/

"the dog was attacked by the bees" (Köpek arılar tarafından saldırıya uğradı.)

(24) FM07;02f 8 036 et puis le chien se fait poursuivre par les abeilles

/and/thenIART/dogImake-PRES-3sg/follow-INFby/

ART-PLU/bee-PLU/

"and then the dog had the bees following him" (Köpeği arkasında takip eden arılar vardı.)

Bu biçimler, iki dilli çocuklarda sadece bir durumda gözlemlenirken, Fransızca tek dillilerde 10 yaş grubunda (%15) daha sık görülmektedir. Diğer yandan, sadece 5. Strateji için sonuçları karşılaştırsak kullanım yüzdeleri çok yakındır. (Tek dillilerde %53.5 olmasına karşın iki dillilerde %51.5'tir.) Bu farklılık anlamlı

değildir. ($X^2 = 3.68$, $df = 4$, NS.). Ancak çoğu durumda, tek dillilerin son iki stratejiyi (5d ve 5e) kullandığı yerde, iki dilliler 5d stratejisini seçmiştir.

6. SONUÇLAR

Hipotezler, iki resimdeki üç olay için doğrulanmıştır. Bu çalışma, yaşla birlikte perspektif almanın gelişiminde değişiklik olduğunu göstermektedir: küçük çocuklar etken özne (2. Strateji) olarak ana karakterin perspektifini tercih ederken, daha büyük çocuklar eyleyen olan ana karakter ile etken özne ya da eyleyen olarak kodlanan ikinci karakterin perspektifini tercih etmektedir.(5. Strateji)

Küçük çocuklar için, cümlelerin öznesi etkindir. Onlar ayrıca başarılı cümlelerde aynı olayı tarif ederken aralarındaki ilişkiye dikkat etmeden, bir karakterden diğerine geçerler. Seçeneklerin olasılığı büyük çocuklarda daha belirgindir: onlar öznenin sözdizimsel pozisyonunu eyleyenin anlamsal rolünden açıkça ayırır.

Bu çalışma ayrıca çocukların Türkçeye(8 yaşında) göre Fransızca(7 yaşında) stratejilerini daha erken değiştirdiğini göstermektedir. Bu Fransızcanın baskın dil olduğunu göstermektedir. Bu Türkçe-Fransızca iki dilli çocukların Türkçe öykü söylemine yetersiz derecede maruz kaldığını göstermektedir. Bu çocuklar, sıklıkla 7 yaşından sonra Türkçe okumaya başlamakta ve ailelerinde de okuma ve okuma-yazmayla ilgili etkinliklere maruz kalmamaktadır.

Fransızca sadece bir tane iki dilli çocuk edilgen yapıyı kullanmakta iken, Türkçe (Aksu-Koç, 1994) ya da Fransızca (Jisa & Kern, 1995) tek dilli çocuklar bu yapıları çok sık kullanmaktadır. Yine de benzer sosyo-ekonomik çevreden gelen çocukların sonuçları karşılaştırıldığında, farklılıklar istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Marchman ve diğerleri(1991) ve Idiata (1998) etkileneni için verilen dil görevlerinin edilgen yapı seçeneğine ilişkin sonuçları etkileyebileceğini göstermiştir. Biz ise bu çalışmada iki dilli deneklerin edilgen yapı kullanımını ertelediği sonucuna varamadık.

Perspektif alma söylem içinde belli bağlama ifadelerini kullanarak cümleleri oluşturma yeteneğinin gelişimiyle ilişkilendirilebilir. Gerçekten de daha önceki çalışmamızda (Akinci, 1999; Akinci & Jisa) küçük çocuklar(5-6 yaş) tarafından üretilen Türkçe ve Fransızca metinlerin cümle bağlama açısından biraz zayıf olduğu gösterilmiştir: her iki dildeki tek dilli çocuklarla karşılaştırıldığında daha fazla bitişiklik içermektedir. Yine de 9-10 yaşındakilerin metinleri de tek dilli çocuklarla aynıdır. İki dillilik küçük çocuklara somut fayda sağlamasa da ki bu ekstra-dil bilimsel faktörlerle ilgili olabilir, 9 yaşındakiler için de durum kesinlikle böyle olmaktadır.

Son Notlar:

1. İngilizceme yardımcı olduğu için iş arkadaşım Ad Backus'a(Tilburg Üniversitesi-Hollanda) teşekkürlerimi sunarım. Jeroen Aarssen ve Sophie Kern'e de verilerini kullanmama izin verdikleri için minnettarım.
2. Farklı perspektiflerle örnek (1) ve (2) bu çalışmaya özgüdür, örnek (3) ise Jisa(1997:2)dan alınmıştır.
3. Fransızca açıklamalar için şu kısaltmalar kullanılmıştır: PRES: present(şimdi), IMP:imperfect(hatalı), PH: past historic(tarihi geçmiş); INF: infinitive (matar), PP: past participle(geçmiş zaman sıfat-fiili); 3sg: 3rd person singular (3. Tekil kişi);3pl: 3rd person plural (3. Çoğul kişi), ART: article; PLU: plural (çoğul); POSS: Possessive.
4. 6 yaşındaki çocuklardan bir tanesi Türkçe öykü anlatmayı reddetti.
5. Burada şunu önemle belirtmek lazım ki, bütün bu çalışmalar, tamamen aynı olayları seçmemiştir. Örneğin, Aksu-Koç (1994) ve Aarssen (1996) köpeğin vazoyla birlikte camdan düştüğü resim 4a'yı ve 11'i seçmiştir. Oysa Jisa & Kern (1995) çocuğun bir köstebek tarafından ısırıldığı resim 6b'yi ve bizim gibi resim 8'deki iki olayı seçmiştir.
6. Yazıda, her cümleden önce bir ID numarası bulunmaktadır. (Burada T10;09n 7 014), dili tanımlayan (T= Türkçe, F= Fransızca, FM= Fransızca tek dilli), denekler (10;09= 10 yıl 9 ay yaşında çocuk, d ise bu yaş grubundaki denekleri (7) cümlelerin işaret ettiği resim, ve (014) de cümle numarasını ifade etmektedir.
7. Türkçe açıklamalarda şu kısaltmalar kullanılmıştır: PROG: Progressive present(sürekli şimdiki zaman) ; DP: Direct experience past(doğrudan geçmiş deneyim); 3sg: 3rd person singular(3. Tekil kişi); DE: focus partide ('and, too, also'); ABL : Ablative(ismin -den hali); ACC: Accusative(ismin -i hali); DIR: Directive(yönelme hali); GEN: Genitive(tamlayan(-in) eki); LOC: Locative(ismin -de hali); POSS: Possessive(iyelik); CAU: causative(ettirgenlik) ; INT: interrogative(soru)

KAYNAKÇA:

- Aarsen, J. (1996) *Relating events in two languages : Acquisition of cohesive devices by Turkish-Dutch bilingual children at school age*, *Studies in Multilingualism 2*, Tilburg University Press, Tilburg.
- Akinci, M. A. (1999) *Developpment des competences narratives des enfants bilingues turc-français en France ages de 5 a 10 ans*, Ph.D. dissertation, Universite Lumiere Lyon 2.
- Akinci, M. A. & H. Jisa (to appear) "Development of Turkish Clause Linkage in the Narrative texts of Turkish-French bilingual children in France" in Goksel, A. & C. Kerslake (Eds) *Studies on Turkish and Turkic Languages*, Harrassowitz Verlag, Wiesbaden.
- Akinci, M. A. & H. Jisa (forthcoming) "Developpment de la narration en langue faible et forte: le cas des connecteurs", *AILE (Acquisition et Interaction en Langue Etrangere)*.
- Aksu-Koç, A. A. (1994) "Development of Linguistic Forms:: Turkish" in R.A. Berman & D.I. Slobin (Eds.) *Relating events in narrative: A crosslinguistic developmental study*, L.Erlbaum Associates, Hillsdale, NJ, 329-385.
- Berman, R.A. (1993) "The development of language use: Expressing perspectives on a scene" in E. Dromi (Ed.) *Language and Cognition: A developmental perspective*, Ablex, Norwood, NJ, 172-201.
- Berman, R. A. & D.I. Slobin (1994) *Relating events in narrative: A crosslinguistic developmental study*, L. Erlbaum Associates, Hillsdale, NJ.
- Berman, R. A. & D.I. Slobin (1986) *Frogs stories procedures in coding manual: Temporality in discourse*, Institute of Human Development, University of California at Berkeley.
- Bowerman, M. (1983) "Hidden meaning: The role of the covert and conceptual structures in children's development of language" in D.R. Rogers & J.A. Sloboda (Eds) *The acquisition of symbolic skills*, Plenum, New York.
- Clark, E. V. (1990) "Speaker perspective in Language acquisition", *Linguistics 28*, 1201-1220.
- Comrie, B. (1981) *Language universals and linguistic typology*, Blackwell, Oxford.
- Creissels, D. (1995) *Elements de syntaxe generale*, PUF, Paris.
- Croft, W. (1991) *Syntactic categories and grammatical relations*, Chicago University Press, Chicago.
- De Lancey, S. (1987) "Transitivity in grammar and cognition" in *Coherence and grounding in discourse*, S. Tomlin (Ed.) *Typological studies in language*, J. Benjamins, Amsterdam, 53-68.
- Fillmore, C. (1977) "Scenes-and-frames semantics: Linguistic structures processing", *Fundamental studies in computer science 5*, 55-81.
- Foley, W.A. & R.D. Van Valin (1984) *Functional Syntax and Universal Grammar*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Hopper, P. J. & Thompson, S.A. (1980) "Transitivity in Grammar and Discourse", *Language 56(2)*, 251-299.
- Idiata, F. (1998) *Universaux versus specificites linguistiques dans l'acquisition du langage chez l'enfant: le cas de la langue isangu*, *LINCOM Studies in African Linguistics n 34*, München.
- Jisa H. (1997) "Aperçu sur la perspective". Paper presented at *Seminaire de recherche GdR 0113*, Beaume-les-Aix, 14/17 March 97.
- Jisa, H. & S. Kern, (1995) "Discourse organization in French children's narratives" in E. Clark, (Ed.) *Proceedings of the 26th Annual Child Language Research Forum*, Stanford University Press – CSLI Publications, Stanford, 177-188.

Karmiloff-Smith, A. (1985) "Language and cognitive process from a developmental perspective", *Language and Cognitive Processes* 1, 61-85.

Karmiloff-Smith, A. (1981) "the grammatical marking of thematic status in the development language production" in W. Deutsch (Ed.) *The Child's constructions of language*, Academic Press, London, 121-147.

Keenan, E. (1985) "Passives in the world's languages" in T. Shopen (Ed.) *Language typology and syntactic description*, Vol. 1. Clause structure, Cambridge, 243-282.

Kern, S. (1997) *Comment les enfants jonglent avec les contraintes communicationnelles, discursives et linguistiques dans la production d'une narration*, Ph.D. dissertation, Université Lumière-Lyon 2.

Levelt, W.J.M. (1989) *Speaking: from intention to articulation*, MIT Press, London.

Marcham, V.A, E. Bates, A. Burkardt & A. B. Good. (1991) "Functional constraints of the passive: toward a model of the competence to perform", *First Language* 31, volume 11, 65-92.

Mayer, M. (1969) *Frog, where are you?*, Dial Books for Young readers, New York.

Slobin, D.I. (1985) *The crosslinguistic study of language acquisition*, Vol. 1: Data; Vol.2 : Theoretical issues, L. Erlbaum, Hillsdale, NJ/London.

Slobin, D.I. (1993) "Passives and alternatives in children's narratives in English, Spanish, and Turkish." In B. Fox et P. Hopper (Eds) *Voice: Form and function*, J. Benjamins, Amsterdam, 341-364.

Van Valin, R. D. (1993) *Advances in Role and Reference Grammar*, John Benjamins, Amsterdam.

Çeviri: